

Az osztályozóvizsga anyaga történelem tantárgyból a 10. évfolyamon

Tevékenységek

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Írott források elemzése: az egyes szövegek forrásértékének megállapítása ellentétes felfogású forrásrészletek összehasonlítása.

Annak felismerése, hogy a kortárs milyen információk birtokában dönthetett, milyen folyamatok maradhattak, s maradtak is rejtve előtte (gazdasági folyamatok, éghajlati változások stb.).

Kifejezőképességek

A középkor és a kora újkor jelentős személyiségei életútjának bemutatása.

Az élethelyzetek értékelése történeti választaknál és nehéz döntéseknél.

A korszakra vonatkozó történelmi szakkifejezések helyes használata.

Írásművek készítése történeti témákról segédeszközök nélkül vagy azok felhasználásával, a középkor és a kora újkor témáiból, meghatározott terjedelemben (15–30 sor stb.).

Egy téma bemutatása többféle módszer és eszköz (élőszó, térkép, kép, filmrészlet, tárgyak stb.) ötvözésével.

Tájékozódás időben

A változás felismerése a történelemben, elemzése konkrét történelmi példákon Az induktív és deduktív érvelési technikák ismerete és alkalmazása szóban és írásban.

Fontosabb folyamatok vagy jelenségek időrendjének összeállítása.

Tájékozódás térben

A térben és időben játszódó események közötti kapcsolat felismerése, időrendi táblázatok és térképek összehasonlítása.

Történelmi jelenségek természeti feltételeinek, okainak megállapítása történelmi és földrajzi térképek alapján, szaktanári segítséggel (pl. ásványkincsek – bányavárosok).

Az évfolyam topográfiai adatainak, folyamatainak, jelenségeinek megmutatása a mai viszonyokat tükröző térképeken.

Témakörök	Tartalmak
Az érett középkor	<p>A középkori egyház és az uralkodói hatalom Európában. A lovagkor. A szabad költözésű jobbágyság és a vándormozgalmak. A középkori városok. A középkor művelődése. Mindennapok a középkorban.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1066., 1095., 1122., 1215., 1278.</p> <p><i>Személyek:</i> I. (Hódító) Vilmos, VII. Gergely, IV. Henrik, III. Ince, Habsburg Rudolf, Szent Ferenc, Szent Domonkos, Aquinói Szent Tamás</p> <p><i>Fogalmak:</i> Királyi udvar, kamara, kancellária, kiközösítés, zarándok, ereklye, keresztes hadjáratok, inkvizíció, eretnokség, kolduló rendek, városi önkormányzat, nyomásos gazdálkodás, hospes, céh, skolasztika, egyetem, lovagi kultúra, romanika, gótika</p> <p><i>Topográfia:</i> Szentföld, Velence, Flandria, Champagne, Párizs, Hanza városok, a levantei kereskedelem útvonala</p>
Az Árpád-házi királyok kora	<p>Az új rend megszilárdítása. Szent László és Könyves Kálmán. III. Béla kora. Az Aranybulla és a tatárjárás. Gazdasági és társadalmi változások a XIII. században. Az Árpád-kori kultúra.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1077–95., 1095–1116., 1205–1235., 1222., 1235–70., 1241–42., 1301.</p> <p><i>Személyek:</i> László, Könyves Kálmán, III. Béla, Anonymus, II. András, IV. Béla</p> <p><i>Fogalmak:</i> várnépek, várjobbágyság, bán, vajda, nádor, Szent Korona, regálé, báró, nemes, Aranybulla, familiaritás, székelyek, szászok, kunok</p> <p><i>Topográfia:</i> Fehérvár, Pozsony, Horvátország, Erdély, Dalmácia, Szerémség, Muhi, Buda</p>

A késő középkor

Nyugat-Európa válsága (éhínség, járványok, háborúk).
Itália, a humanizmus és a reneszánsz.
Az angol és francia rendi monarchia felemelkedése.
A német császárság és a pápaság hanyatlása.
A közép- és kelet-európai régió.
Az Oszmán Birodalom terjeszkedése.

Kronológia:

1337–1453., 1389., 1410., 1415., 1453.

Személyek:

Lorenzo Medici, Machiavelli, Jeanne d'Arc, Tudor-ház, Husz János, Gutenberg, III. Iván, II. Mohamed, Ferdinánd, Izabella

Fogalmak:

rendiség, reneszánsz, humanizmus, husziták, szultán, szpáhi, janicsár, reconquista

Topográfia:

Firenze, Kasztília, Aragónia, Svájc, Prága, Rigómező

Magyarország a XIV–XV. században

Károly Róbert és Nagy Lajos.
Társadalmi változások.
Luxemburgi Zsigmond kora.
Védekezés az oszmán–török terjeszkedés ellen. Hunyadi János.
Hunyadi Mátyás uralkodása.
Életformák a XV. századi Magyarországon.
Kultúra és művelődés.

Kronológia:

1308–42., 1342–82., 1351., 1387–1437., 1396., 1456., 1458–90.

Személyek:

Csák Máté, Károly Róbert, Nagy Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás, V. László, Vitéz János, Kinizsi Pál

Fogalmak:

harmincad, kapudó, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, úriszék, főnemes, köznemes, kilenced, ősiség, végvári rendszer, rendkívüli hadiadó, fekete sereg, Corvina

Topográfia:

Temesvár, Körmöcbánya, Selmecebánya, Besztercebánya, Visegrád, Havasalföld, Moldva, Kassa, Nikápoly, Nándorfehérvár, Szilézia, Bécs

Kora újkor (1490–1721) A nagy földrajzi felfedezések és következményei: az európai és Európán kívüli kultúrák találkozása, a gyarmatosítás.
Az atlanti hatalmak felemelkedése. A modern világgazdasági rendszer kialakulásának kezdetei.
Reformáció és katolikus megújulás.
Az abszolutizmus. A modern állam kialakulása.
A hatalmi viszonyok átrendeződése Európában.
Az angol forradalom. A parlamentáris monarchia kialakulása.
A tudományos világkép átalakulása.

Kronológia:

1492., 1517., 1588., 1618–48., 1640–49., 1689., 1701–1714.

Személyek:

Kolumbusz, Magellán, Vasco da Gama, V. Károly, Luther, Kálvin, Kopernikusz, Galilei, I. Erzsébet, II. Fülöp, Cromwell, Richelieu, XIV. Lajos, Nagy Péter

Fogalmak:

gyarmatosítás, konkvisztádor, ültetvény, világkereskedelem, abszolutizmus, reformáció, protestáns, evangélikus, református, ellenreformáció, jezsuiták, barokk, manufaktúra, anglikán, puritán, Jognyilatkozat, merkantilizmus

Topográfia:

Genf, Németalföld, Antwerpen, London, Versailles, portugál és spanyol gyarmatok

Magyarország története a kora újkorban (1490–1711)

A Jagelló-kor.
A török hódoltság.
A Habsburgok és a magyar rendek.
Az Erdélyi Fejedelemség. Függetlenségi harcok és országegyesítő kísérletek: Bocskai István, Bethlen Gábor, és Zrínyi Miklós.
A reformáció és a katolikus megújulás Magyarországon.
Gazdasági és társadalmi változások. Népesség és környezet.
A török kiűzése.
A Rákóczi-szabadságharc.

Kronológia:

1514., 1526., 1541., 1552., 1566., 1591–1606., 1664., 1686., 1699., 1703–11.

Személyek:

Dózsa György, II. Lajos, Szapolyai János, II. Szulejmán, Fráter György, Zrínyi Miklós, Báthory István, Károli Gáspár, Bocskai István, Bethlen Gábor, Pázmány Péter, Zrínyi Miklós (a költő és hadvezér), I. Lipót, Savoyai Jenő, II. Rákóczi Ferenc

Fogalmak:

örökös jobbágyság, hajdú, hódoltság, kuruc, labanc, rendi konföderáció, trónfosztás

Topográfia:

Mohács, Eger, Szigetvár, Sáropatak, Győr, Várad, Nagyszombat

A továbbhaladás feltételei

A tanulók ismerjék fel a tananyagban szereplő fontosabb középkori és kora újkori tárgyi emlékeket, legyenek képesek azokat értelmezni előszóban vagy írásban. Képesek legyenek a források és a tankönyvi szöveg egybevetésére, az eltérések okainak feltárására. Tudjanak néhány címből álló bibliográfiákat készíteni az iskolai és a közkönyvtárak felhasználásával kiselőadások, vitaindítók számára, tanári útmutatás alapján. Képesek legyenek történelmi folyamatokat, korszakokat felismerni, megkülönböztetni. Tudjanak jól felépített, szabadon előadott feleletet vagy előadást tartani történelmi témákról (lecke, fejezetrészt, leckéken átívelő folyamatok, összehasonlítások stb.). Tudjanak ábrákat, térképeket és egyéb már tanult ismerethordozókat értelmezni előszóban rövid felkészülés után. Legyenek képesek a világ-, az európai és a magyar történelem korszakainak szinkronban látására. Használják a tankönyvek, munkafüzetek kronológiáit. Képesek legyenek történelmi események, folyamatok részleteinek leolvasására a középiskolában használatos történelmi atlasz és a falitérkép megfelelő lapjáról. Tudják a tematikus történelmi térképek adatait összehasonlítani tanári segítséggel, s ebből következtetéseket levonni.